

Fictie en organisatie. Verhalen schrijven met een leidraad

1 januari 2004

Auteur: H. Wegman

Volume: 35

Nummer: 1

Pagina's: 21-26

Documenten

- [moer_jrg35_004.pdf](#)

hans wegman de plot de personages de locatie het vertelstandpunt fictie en organisatie de stijl dialoog spanning verhalen schrijven met een leidraad structuur de titel het effectieve schrijven soms doet iemand je een idee aan de hand waarvan je je afvraagt waarom je er niet zelf opgekomen bent hij werkt meestal met fragmenten uit literaire in dit artikel beschrijft hans wegman zo'n idee dat werken die hij koppelt aan een kijk of hij kreeg tijdens een workshop op de laatste conferentie denkopdracht en ten slotte aan een van het schoolvak nederlands november 2003 hij schrijfopdracht bij de plot bijvoorbeeld geeft hij geeft ook aan wat hij ermee heeft gedaan in zijn eigen een beginfragment uit een thriller vervolgens cursus actie schrijven aan de lerarenopleiding te krijgt de leerling de opdracht noteer welke nijmegen vragen dat verhaalbegin bij je oproept welke drijfveren of handwijzen van de personages worden al aangekondigd wat zou er gaan op vrijdag 14 november 2003 liep ik tijdens de gebeurtenissen en daarna volgt de opdracht schrijf conferentie van het schoolvak nederlands nu zelf het begin van een thriller er gebeurde min of meer bij toeval binnen bij de workshop wat me wel vaker is overkomen tijdens van jose vandekerckhove kortverhalen workshops ik krijg een idee ik word schrijven ik was laat te laat en eigenlijk op weg geïnspireerd door wat ik vernemen en sla aan het naar een andere workshop waarvan ik het denken wat ook tot gevolg heeft dat mijn lokaalnummer was vergeten ik had een oud beschrijving van wat ik gezien heb kan afwijken student ontmoet en daar een praatje mee van wat er echt is gebeurd gemaakt en liep in gedachten verzonken een lokaal binnen met op de deur kortverhalen schrijfdossier schrijven ik vroeg of ik nog binnen mocht op de lerarenopleiding in nijmegen werken we graag ik ging zitten er werd geen woord al sinds 1986 met het verschijnsel schrijfdossier gezegd de deelnemers waren druk aan het een serie activiteiten die de student moet schrijven kennelijk waren de introductie en de ondernemen op het terrein van creatief instructiefase al achter de rug kijk daar houdt schrijven het komt erop neer dat iedere ik van een workshop waarin gebeurt wat er student een aantal verhalen en gedichten schrijft beloofd is men was bezig in een paar minuten op basis van opdrachten

uit de bundel de plot van een spannend verhaal op te schrijfdossier een verzameling zeer uiteen schrijven die stukjes werden vervolgens ook lopende schrijfoopdrachten destijds samengesteld voorgelezen waarna de workshopleider de door Frans Hertoghs de bundel bevat draad van zijn verhaal oppakte vandekerckhove warmdraaioefeningen bijvoorbeeld rond deed verslag van een cursus creatief schrijven associëren kettingswoorden woordpuzzels en voor de bovenbouw van het voortgezet daarnaast ruim 200 opdrachten verdeeld in onderwijs met de nadruk op korte verhalen categorieën als identificatie fantasie hij liet zien dat hij dat onder meer doet door ontwikkeling spelen met woorden persoonlijk een soort leidraad die hij samen met zijn schrijven beschrijven verhaaltechniek leerlingen opstelt als het ware een advies voor genreoefeningen poëzie en groepsschrijven als beginnende auteurs opgehangen aan tien voorbeeld geef ik bij dit artikel een fragment uit punten de bundel schrijfdossier bijlage hoewel ik al een aantal jaren met het schrijfdossier werk heb ik nooit anders gedaan dan de opdrachten zelf 2004 1 moer 21 als uitgangspunt genomen ik koos een de avond dat haar man wouter sterft voelt marion opdracht of gaf een keuzemogelijkheid of liet voor het eerst haar ongeborn kind in haar buik ze de keuze helemaal aan de student over zit met haar beste vriendin chantal in een vervolgens ontwikkelden we criteria om de restaurantje aan de Amsterdamse Nieuwmarkt en producten te beoordelen en daarna gingen we bezondigt zich aan een tweedeglas wijn van zichzelf aan de slag meestal schreef ik zelf mee na mag ze er eigenlijk maar een per dag het gesprek gaat een aantal weken had iedere deelnemer een net over wouter en hoe vervelend het is dat hij dossier met gevarieerde verhalen en gedichten uitgerekend tijdens haar zwangerschap een min of meer wisselend van kwaliteit bijna altijd kamercommissie moet voorzitten marion neemt een getuigend van inspiratie en schrijfplezier juist slokje en dan voelt ze die twee stootjes kort na elkaar die variatie ging me uiteindelijk wat tegenstaan in haar buik zodat ze bijna het glas uit haar handen of om het preciezer te zeggen de afwezigheid laat vallen van een rode draad door de grote variatie in shit zegt chantal ongerust je hebt toch geen ween opdrachten was het moeilijk elkaars of zo uit touras ross de klokkenluider schrijfproducten te vergelijken of te beoordelen als je ervan uitgaat dat je de belangrijkste vragen daarbij wat maakt dit stukje spannend criteria voor de beoordeling van een creatief wat maakt bv de eerste zin spannend welke schrijfproduct uit de opdracht zelf haalt dan vragen roept het bij je op welke verhaallijnen moet aan die opdracht meer aandacht besteed worden hier mogelijk geïntroduceerd worden en hier keer ik terug naar de workshop van vandekerckhove naar het idee dat me daar opdracht schrijf twee verhalen beide van 500 geboden werd opeens had ik een rode draad woorden rond het thema litteken een voor mijn schrijfoopdrachten namelijk het lijstje dagboekpagina gevoelskant en een stukje uit van tien aandachtspunten ik zou mijn een thriller verhaalkant gebruik de woorden opdrachten ophangen aan dat lijstje en ze uitje woordveld het mooiste is het als je zoveel inleiden met fragmenten en korte opdrachten mogelijk dezelfde elementen in de verhalen dat je daar nou niet zelf opkomt dat is waar aanbrengt dat vond een collega van me ook maar het is soms niet anders een blinde vlek heet dat resultaten die woordvelden waren in een mum van tijd klaar blijkbaar heeft eenieder een de curs

u s litteken of kan hij zich daar iets bij voorstellen nog dezelfde week maakte ik een begin in de de schrijfdrang was bij iedereen duidelijk cursus fictie schrijven die ik gaf voor aanwezig de verhalen waren vlot binnen we deeltijdstudenten aan de lerarenopleiding werken met een elektronische werkomgeving hieronder volgt de beschrijving van een deel waardoor de deelnemers makkelijk op elkaars van de cursus de lessen rond plot personages en werk kunnen reageren er komt geen papier vertelperspectief ik laat de fragmenten zien die meer aan te pas niet iedereen was erin geslaagd ik gebruikt heb de opdrachten daarbij en de de verhalen op dezelfde plot te baseren niet opdrachten uit het schrijfdossier ik vermeld iedereen had bovendien begrepen dat het de kort iets over de resultaten en zal fragmenten bedoeling was een paar van de van schrijfproducten laten zien dagboekverhalen waren eigenlijk meer verhaal dan dagboek les van 20 november verhaalaspect plot thema een li tteke n een voorbeeld intro opdracht maak een woordveld bij het we mochten van mama een ijsje gaan kopen het woord litteken aan een litteken zitten was zeker tien minuten stappen naar de ijshal in mijn tenminste twee aspecten de gevoelskant en het ogen was het een hal kaal spet enkel de grote verhaal erachter deel je woordveld in die twee diepvrieskist als toonbank en een poster van een kok delen op met een groot ijsje in zijn hand aan de muur daarna gaf ik dit voorbeeld van het begin van aaf stepte hard door de straa jes je weet wel de een thriller zigzagroute naar de beestenmarkt bode je om rech t 2004 1 m oer 22 stukje bock je oom recht stukje enzovoort dan na deze opdracht liet ik deze vragen zien moesten we langs die enge tuinschutting op de hoek personages waar altijd een woest grommende kop van een hoe is het uiterlijk de kledij de herdershond tevoorschijn kwam als er iemand lichaamsbouw passeerde ook als ik naar school ging moest ik langs heeft het personage bijzondere gaven dat huis net die rothond altijd hoopte ik dat ze de hoe is de voorgeschiedenis de familie de deur goed op slot hadden sociale achtergrond weerde hoek om een lang recht stuk en toen ik weet wat is het beroep het sociale prestige van het niet meer hoe liet gebeurde maar we knalden recht personage tegen de stoerprand aan ik kwam niet mijn kin precies wat zijn z n hobby s wat doet het personage op de moer midden op het stuur terecht bleren pijn in z n vrije tijd schrik angst bloeden als een rund ik krijste het uit wat is zijn ambitie ik zag mijn mooie nieuwe roze jasje rood van het wat zijn z n wensdromen bloed en ging nog harder brullen iemand pakte me op hoe gedraagt hij zich in stresssituaties droeg me de ijshal binnen mijn jasje werd met ijs heeft het personage mysterieuze trekken gedept ze zeiden dat bloed met niello schoongemaakt uit workshop j vandekerckhove kon worden wat ze met mij deden weet ik niet meer maar opeens zag ik tante mien naast me die me vast en gaf ik een voorbeeld hield ik voelde houd onder me en keek naar een wat een raar mannetje dat was het eerste wat donkerbruin zeil waar ik op zat het rook er vreemd perregrin dacht toen hij zijn sjamaan eindelijk in kon de geur niet thuisbrengen en hilde zach jes ik levenden lijve mocht aanschouwen en liever had hij hoorde dat tante mien iets tegen me zei en toen zag helemaal niet meer naar hem gekeken van zijn leven ik de grote kok in zijn witte jas naar me toe komen niet meer een aardappelkabouter daar deed bod pa ik begreep er niets van hij gaf me geen ijsje hij had hem aan denken bod pa zo heette de man nou ja een schaar in zijn hand en

een rood bloederig doekje man was al een te groot woord voor hem dwerg en op hetzelfde moment kneep tante mien mij hard in gnoom kobold en was hij alleen maar dat geweest mijn armen dan weet ik het verder niet meer een onooglijk wianne je van onder een kei uit gekropen om hier de goeroe te komen uithangen les van 27 november verhaalaspect personages maar nee er mankeerde ook nog van alles aan hem startopdracht gekleurd schrijven uit anton quintana het boek van bod pa 1 pejoratieven negatieve woordkeus daarbij stelde ik de volgende vragen welke van beschrijf iemand die je niet graag mag of waar de bovenstaande vragen worden hier al je een echte hekel aan hebt geef uitsluitend beantwoord wat berust op waarneming wat op weer wat je waarneemt en dus geen gevoelens interpretatie of meningen de lezer moet je voorkeur slechts uit de manier van beschrijven kunnen opdracht je kiest een van je twee proeven beschrijvingen uit de startopdracht die je 2 melioratieven positieve woordkeus verder tot een personage uitwerkt je plaatst dat doe nu hetzelfde met iemand die je heel graag personage in de plot uit je thriller van de vorige mag week 800 1000 woorden denk eens aan verschillen als resultaten de startopdracht leverde voor velen kaal zijn hoog voorhoofd het probleem op dat je je zo moeilijk kunt mollig stevig dik vet beperken tot louter waarnemen bij het geven intelligent sluw leep van een beschrijving ben je al gauw geneigd tot rijzig slungelig enz interpretaties of meningen het personage invlechten in het plot uit de vorige opdracht uit schrijfdossier was voor sommigen erg lastig in de verhalen bleek dat de beschrijving vaak op een onlogische plek opdook bijvoorbeeld tegen het eind achteraf vond ik dat ik veel duidelijker had 200 in moer 23 moeten aangeven dat ze de persoonsbeschrijving en ik gaf de opdracht schrijf deze passage ving in de thriller hadden moeten verwerken opnieuw door de ogen van chantal dat gaf pas op dit moment begon het tot mezelf door meer hoofdbreken dan ik had verwacht met te dringen dat iedere nieuwe opdracht een name het getrappel van het ongebooren kind van element aan het verhaal uit de vorige opdracht marion was niet zo makkelijk vanuit het zou kunnen toevoegen perspectief van chantal te beschrijven een voorbeeld dit was de opdracht uit het schrijfdossier voor hij hield de geur vast tot het schemerig werd dan zou de volgende keer hij op pad gaan letterlijk zijn neus achterna de perspectiefwisseling tussenliggende tijd had hij wat besteed met likken van vertel een korte scene tussen twee personen zijn bijzondere vel hij was een rode kater met met wisselend perspectief het verhaal loopt lichtgelige strepen hij was zeer trots op zijn uiterlijk gewoon door maar het wordt telkens vanuit zo'n tien minuten was hij met likken bezig geweest een andere hoek verteld gunde zich weer wat tijd om te weg te dromen toen hij als inspiratiebron gaf ik een foto van een echt wakker werd de geur werd intenser en vermengde dame met een stengun zich met het geluid waar hij eerder ook al wakker van geworden was nog meer geluiden en beelden resultaten wat wordt dat een raar verhaal vanonder zijn kist gezien van banden van eenfiets en mailden een paar cursisten me en inderdaad als kleinere van een step of zoiets ook kwamen er benen je besloten hebt dat na iedere zin het en kleine beenjes voorbij en oh die geur hij dook vertelperspectief verandert krijg je een warrig ineem niet bang maar zeer alert hij zat de verhaal indrukken te verwerken die hem bekend voorkwamen bij schemering kroop hij onder de kist van-

daan en bijvoorbeeld traceerde de geur die hij nu van plan was te gaan het is druk op de kermis het is echt lente vandaag je onderzoeken het verwarde hem er waren twee voelt het en ruikt het als je je neus buiten de deur richtingen de ene was sterker dan de andere hij ging steekt ik besluit om vandaag niet naar de voetbal te op de eerst af het was een makkie vlak voordat hij gaan maar met mijn camera wat plag jes te gaan de hoek om zou gaan werd hij opgeschrikt door een schieten op de kermis rottige lichtstraal die hem stil deed staan even van de piet en marie en hun zwager jan lopen te slenteren wijs gebracht door de fixatie van het felle licht liep hij over iet kermisterrein kom we gaan naar de weer door de hoek om na ging hij regelrecht naar de schiettent je zou me altijd nog eens revancheren rand van de stoep zijn neus bracht hem in contact met marie vorig jaar had ik twee keer in de roos geschoten iets dat leek op een stuk doek met de geur van bloed weetje nog ik weet het en ik weet wat jij niet weet maar ook met de geur van vanille ijs hij draaide er ik zie dat jan me veelbetekenend aankijkt natuurlijk wat omheen wilde net een poging wagen het met zijn zal ze het nu beter doen we hebben niet voor niets poot te beroeren toen hij een deur open hoorde gaan stiekem geoefend de afgelopen winter ik heb haar veel hij zag een grote man met een witte jas en hoorde tips gegeven waar jij niets vanaf weet jan glimlacht hem zeggen nou alleen nog even die troep heel even in zichzelf marie denkt ik zal hem eens een wegspoelen van dat ongelukje van vanmiddag en dan poepie laten ruiken ze komen b ij de schiettent en piet pak ik een lekker koel bier je op t zelfde moment begint ik betaal voor ons ieder krijgt drie pogingen kwam er een straal koud water door de goot die de hij krijgt een machinegeweer van de schietbaas geschrokken kater nog net bij het wegschieten raakte aangereikt en geeft hem door aan marie ik pak die voor mij aan zorgvuldig kijk ik door het vizier en les van 4 december 2003 thema richt mijn oog op het kleine rode stipje op het witte vertels tandpunt perspectief vierkan je ik leg aan mik secuur en ja hoor roept we keerden even terug naar het voorbeeld van marie de thriller uit de les van 20 november ik stelde deze vragen bij wie ligt het perspectief door dat had ik dus ook duidelijker aan moeten wiens ogen gedachten lees je het verhaal i s dat geven dan had iedereen de kans gehad een ook de verteller wat is het vertelstandpunt hier product als het volgende af te leveren 2004 i moer 24 jan willem van raadskamer voor intimi jw kijkt vol bewondering naar de stengun die zijn vrouw lina in haar handen houdt hij popelt van verlangen het geweer vast te honden zijn gedachten dwalen af en hij denkt terug aan de heftige discussie die lina en hijzelf hebben gevoerd over het beursbezoek van vandaag hij jw de speelgoed specialist met meer dan 30 jaar in en verkoopervaring weet toch heus wel waarin de consumentgeïnteresseerd is de nieuwe trend is oorlog voeren jw weet als geen ander dat je in zo n hype mee moet gaan doe je dat niet dan gaat de consument bij de concurrent shoppen de schatkamer zo heet zijn speelgoedzaak heeft de naam alle nieuwe snufjes op liet gebied van speelgoed te verkopen een ding is zeker die naam zal hij behouden desnoods tegen lina s wil jee je mina wat lijkt dat ding echt denkt lina van raadskamer b ij zichze f door het vizier ziet zejw het kruisje richt ze op zijn hartstreek en haar vinger stengun met perspectiefwisseling spant zich om de trekker een huivering gaat door haar heen als dat ding echt was kon ze terplekkejw naar

denk ik dat het veel spannender was geweest als het hiernamaals helpen ze kan het niet voor zichzelf ik in alle lessen uitgegaan zou zijn van een ontkennen het zou een prachtige oplossing zijn hun verhaalplot bijvoorbeeld dat van de thriller uit huwelijk staat de laatste jaren onder grote druk de eerste les misschien dat van vandekerckhove zaak de kinderen de administratie in liet weekeinde het in zijn workshop ook wel zo heeft bedoeld en een voortdurend gebrek aan vrije tijd maken het er als ik toen wat minder met mijn eigen ideeën allemaal niet makkelijker op enkele maanden geleden bezig was geweest en gewoon geluisterd had hebben zowel hun dochter Jose als ook hun zoon Pieter laten weten de zaak niet over te willen nemen daarom dank aan Jose Vandekerckhove voor de inspiratie Wil Lina de zaak verkopen ik ben mijn fout kwijt opgegaan tijdens zijn workshop heeft ze al verschillende keren tegen mij gezegd ik ben kortverhalenschrijver op 14 november 2003 tij nu vijftig jaar en ik wil ook weleens van liet leven eens de 17e conferentie het schoolvak gaan genieten jw wil er echter niets van horen ik ga naar de erlands in Utrecht dan kom ik aan mijn rijke door tot het gaa je is zijn fl-spreuk ik sterf in het altiers en aannemieke nas voor het terbesch ik harnas nou haar niet gezien beslist niet kinst el len van hun verhalen Lina bekijkt de stengun in haar handen van alle kanten in wat voor een verknipte wereld leven we toch bijlage 1 fragment uit schrijfdossier denkt ze bij zichzelf dit is oorlogstuig geen hieronder een fragment uit schrijfdossier een kinderspeelgoed verzameling van ruim 250 schrijfoopdrachten verzameld en bedacht door Frans Hertoghs tus de opdrachten uit de volgende lessen hingen sen 1986 en 1990 te gebruiken voor lessen samen met tijdsprongen en met dialoog creatief en persoonlijk schrijven omdat ik niet meer dan wat voorbeelden heb willen geven laat ik de beschrijving daarvan 33 spelen met woorden stijloefeninge n achterwege de lessen verhalen schrijven met een leidraad zijn me goed bevallen en zo bleek opgegeven woorden verwerken uit de evaluatie aan de cursisten ook de schrijf een kort verhaal waarin de volgende opdrachten nodigden kennelijk uit tot schrijven woorden voorkomen haringkar dopingcontrole en gaven daarnaast inkijkjes in een aantal kamerplanten reclameopbrengst loef brandweer aspecten van verhaaltechniek achteraf gezien korps hoofdletter 200 i moer 25 variatie bedenken in tweetallen voor elkaar zo en daarop een groot aantal variaties het moeilijk mogelijke woorden in drietallen basisverhaal plus een aantal variaties van de laatste derde deelnemer de oorspronkelijke hand van Queneau kousbroek vind je in opgegeven woorden proberen te ontdekken de bijlage hierachter lees ze door en schrijf daarna zelf een nieuwe variatie op dit of een alliteratiesyndroom ander basisverhaal schrijf een paar zinnen waarin zoveel suggesties flaptekst droom in tegenwoordige mogelijk woorden met dezelfde medeklin tijd in verleden tijd in dialect in telegramstijl kers beginnen met veel zintuiglijke gewaarwordingen reuk beroemde voorbeelden smaak gevoel gezicht gehoor lieve Lientje leerde leenderts luie Lotje variatie bedenken zelf een nieuw langzamerhand lenig lopen in de lange lo uitgangsverhaaltje en schrijf er wat stijlvarian mmerrijke Lindelaan en wie weet waar Willem ten Bij Wouters woont reclaimschrijven dialoog maak reclame voor een zelfbedacht of schrijf een korte dialoog zonder het werk zelfontworpen product woord zeggen te gebruiken verzinnen een goede slagzin en reclametekst het bij de weergave van zijn tweegesprek ge-

bruik moet voor de oplettende lezer duidelijk zijn je aanhalingstekens het is natuurlijk niet waarom hij het zou moeten kopen eventueel nodig telkens weer te herhalen wie precies aan met illustratie maar die mag niet het het woord is als de lezer duidelijk is wie iets belangrijkste zijn zegt laat dan de afzender weg je verhaal wordt dan veel vlotter voor de film verkopen overzichtelijkheid is het dan verstandig elke goede film of video gezien prijs hem zo aan spreker in een dialoog telkens op een nieuwe dat je medestudenten er ook heenwillen regel te laten beginnen schrijf dus de dialoog overtuig ze niet alleen van jouw mening onder elkaar en niet achter elkaar maar geef ze ook aansprekende argumenten voor de regels van de interpunctie zie bijlage schurkenstreek stijlvarianten schrijf een anonieme brief van enkele regels raymond queneau schreef onder de titel met behulp van uitgeknippte krantenletters of exercises de style in het nederlands vertaald woorden onder de titel stijloefeningen een basisverhaal 2004 1 m oer 26